50 let

socialno delo

DELO SLOVENIJE • SKUPNOST CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo

Predlog novega etičnega kodeksa

DE TRABAJO SOCIAL

Ethische Grundlagen der SozialenArbait Prinzipien und Standards

LA ETICA DEL TRABAJO SOCIAL

Global Standards for Social Work EDUCATION AND TRAINING

Kazalo

Predgovor k slovenski izdaji 5

Predgovor predsednice Mednarodne zveze šol za socialno delo (IASSW) in predsednice Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW) 7

GLOBALNI STANDARDI IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA ZA SOCIALNO DELO

UVOD 9

MEDNARODNA DEFINICIJA STROKOVNEGA SOCIALNEGA DELA 9

POGLAVITNI NAMENI STROKOVNEGA SOCIALNEGA DELA 10

1. STANDARDI PRI OBLIKOVANJU TEMELJNEGA NAMENA ŠOLE OZIROMA IZJAVE O POSLANSTVU 11
2. STANDARDI O CILJIH IN REZULTATIH PROGRAMA 12
3. STANDARDI ZA PREDMETNIK, VKLJUČNO S PRAKTIČNIM DELOM 13
4. STANDARDI ZA TEMELJNI PREDMETNIK 14
   - *Področje strokovnega socialnega dela* 14
   - *Področje socialne delavke in delavca* 15
   - *Učenje metod socialnega dela* 15
   - *Strokovna paradigma socialnega dela* 16
5. STANDARDI GLEDE STROKOVNEGA OSEBJA 17

6. STANDARDI GLEDE ŠTUDENTK IN ŠTUDENTOV SOCIALNEGA DELA 17
7. STANDARDI GLEDE STRUKTURE, ADMINISTRACIJE, VODENJA IN SREDSTEV 18
8. STANDARDI GLEDE KULTURNE IN ETNIČNE RAZNOLIKOSTI IN VKLJUČEVANJA SPOLOV 19
9. STANDARDI GLEDE VREDNOT V SOCIALNEM DELU IN ETIČNEGA KODEKSA 20

Priloga A: Proces razvijanja in poudarki globalnih standardov izobraževanja in usposabljanja za socialno delo 22

Priloga B: Sklepni komentarji in opozorilo pri uporabi dokumenta 28

Priloga C: Sestava strokovne skupine 31

PREDLOG NOVEGA ETIČNEGA KODEKSA

Predgovor predsednice Mednarodne zveze šol za socialno delo (IASSW) in predsednice Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW) 33

UVOD 35

ETIKA V SOCIALNEM DELU, IZJAVA O NAČELIH 36
1. PREDGOVOR 36
2. DEFINICIJA SOCIALNEGA DELA 37
3. MEDNARODNE KONVENCIJE 37
4. NAČELA 37
    4.1. Človekove pravice in dostojanstvo 37
    4. 2. Socialna pravičnost 38
5. STROKOVNO VEDENJE 38

Predgovor k slovenski izdaji

Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo izhajajo v slovenskem prevodu natanko v času, ko **praznujemo 50-letnico izobraževanja** za socialno delo v Sloveniji. Ponujajo možnost primerjave, samoocene, kako daleč smo prišli, od tega, da ni bilo nič, »da smo vse morali narediti sami«, če uporabim citat ugledne profesorice socialnega dela Gabi Čačinovič Vogrinčič, pa do tega, kar imamo danes, fakultetni dodiplomski in podiplomski študij več smeri, obširno raziskovalno bibliografijo in številne uresničene praktične projekte, ki so izboljšali življenje deprivilegiranih članov in članic skupnosti.

Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo kažejo, da akademizacija socialnega dela v svetu postaja norma. Nastali so v želji, da študentkam in študentom socialnega dela po celem svetu zagotovimo čim boljše izobraževanje in praktično usposabljanje, saj z diplomo pridobijo tudi veliko odgovornost do svojih lokalnih skupnosti. In ta odgovornost, kakor tudi etična ozaveščenost in zmožnost reflektiranja moči v medosebnih odnosih in v širši družbi, so, poleg obvezne strokovne vsebine, bistveni za socialno delo. Zato standardi izobraževanja niso le seznam organizacijskih zahtev, temveč tudi osnovni vsebinski okvir s temeljno definicijo in vrednotami.

Kot je večkrat poudarjeno v prilogah A in B, standardi poskušajo čim bolj upoštevati raznolikost naših lokalnih okvirov, saj tisti, ki smo udeleženi v socialnem delu, živimo in delamo v izjemno raznolikih kulturnih okoljih, zato mora biti definicija socialnega dela tako široka (pa vendar dovolj specifična), da je lahko relevantna za vse socialne delavke in delavce tega sveta. Predvsem pa dokument ni dokončen, statičen izdelek, temveč je dinamičen proces, ki vzpodbuja možnost dialoga na lokalni in mednarodni ravni. Standardi ne predpisujejo, kako izvajamo socialno delo, ne spuščajo se v podrobno opisovanje kompetenc, metod ali raziskovanja, navajajo pa dobro utemeljene pogoje za zelo poseben način izobraževanja za socialno delo.

Na kratko želim opozoriti samo na dve posebnosti. Po eni strani je to nujna **povezanost s prakso** in z ljudmi, ki v praksi izvajajo socialno delo. Brez teh sodelavk in sodelavcev in njihove pripravljenosti za usposabljanje študentk in študentov si ni mogoče predstavljati kakovostnega izobraževanja in usposabljanja za socialno delo. Praktične učne baze s svojimi zaposlenimi, ki postanejo mentorji študentom, so temeljni del izobraževanja za socialno delo pri nas in po vsem svetu. Na to se navezuje tudi druga posebnost izobraževanja za socialno delo, udeleženost uporabnikov socialnih služb v izobraževalnem procesu (njegovem načrtovanju, izvajanju in evalvaciji). Zakaj je to za socialno delo tako pomembno? Učenja etike, vrednot, spoštljivih medsebojnih odnosov, kulture dialoga, samoreflektiranja, asertivnega vedenja, osredotočenosti na izkušnje in pravice uporabnikov ipd. ni mogoče le 'odpredavati', temveč moramo to vseskozi udejanjati v samem izobraževalnem procesu. Tudi zaradi tega posrednega načina učenja mora izobraževalni proces odražati **egalitarno in pluralno naravnanost fakultete** ter postaviti vključevanje uporabnikov služb kot strokovnjakov in enakovrednih članov skupnosti na prednostno mesto. V tem vidim smisel globalnih standardov kot **postavitev osnovne strukture** znotraj katere bo omogočeno kakovostno izobraževanje in usposabljanje za strokovno socialno delo.

V tej publikaciji dajemo slovenski strokovni javnosti v presojo, razpravo in uporabo dva dokumenta. Poleg *Globalnih standardov izobraževanja in usposabljanja za socialno delo* je tu še globalni *Predlog novega etičnega kodeksa*, kajti kot je bilo že zapisano, strokovno ravnanje mora biti vselej tudi etično ravnanje. Ob tej priložnosti želim spomniti na že opravljeno delo v našem prostoru, nacionalni *Kodeks etike socialnih delavk in delavcev* in *izjavo o poslanstvu in ciljih* Fakultete za socialno delo (oboje dostopno na www.fsd.si).

Oba globalno veljavna dokumenta sta rezultat večletnega dela *Mednarodne zveze šol za socialno delo* (IASSW) in *Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev* (IFSW). V času, ko sta nastajala omenjena dokumenta, je bila predsednica prve zveze Lena Dominelli (iz Velike Britanije), predsednica druge Imelda Dodds (iz Avstralije), v največji meri pa je končno vsebinsko delo opravila Vishanthie Sewpaul (iz Južne Afrike), članica IASSW. V slovenski prostor je oba dokumenta prinesla Darja Zaviršek, ki je od leta 2002 članica izvršnega sveta IASSW in je tudi vzpodbudila izdajo dokumentov v slovenskem jeziku. Njej in Darji Kuzmanič Korva iz *Skupnosti centrov za socialno delo* se zahvaljujem, da sta omogočili izid te publikacije.

Jelka Zorn

Predgovor predsednice Mednarodne zveze šol za socialno delo (IASSW) in predsednice Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW)

Vabiva vas k branju tega izčrpnega dokumenta o globalnih standardih, ki je rezultat večletnega sodelovanja *Mednarodne zveze šol za socialno delo* (*International Association of Schools of Social Work*, v nadaljevanju IASSW) in *Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev* (*International Federation of Social Workers*, v nadaljevanju IFSW). V poznih 90. letih sta organizaciji začeli tesneje sodelovati in se soočati z izzivi, ki so jih prinesle spremembe in te so vplivale tudi na socialno delo na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni. Nekateri od teh izzivov izhajajo iz šibkosti stroke, denimo njene razdrobljenosti in pomanjkanja strinjanja glede tega, kdo je tisti, ki lahko definira, kdo sta socialni delavec in delavka in na kako pomagata ljudem. Nekateri drugi izzivi prihajajo od zunaj, od vlad, prostovoljnih ali poslovnih združenj in mednarodnih organizacij, ki se ukvarjajo s tem, kaj je oziroma kaj bi moralo biti socialno delo. Žal lahko na razvoj in definicijo socialnega dela vplivajo mednarodni dogovori, kot je denimo GATS (*General Agreement on Trade Services*), ki ga je sprejela WTO (*World Trade Organisation*) za spodbujanje liberalizacije trženja storitev, vključno z izobraževalnimi, zdravstvenimi in socialnimi. Ta dogovor lahko resno ogrozi vrednostno izhodišče stroke. Zavedali smo se tudi dejstva, da so tej raznolikosti navkljub prav uporabniki storitev in strokovni delavci in delavke, ki jim služijo, tista skupina, ki imajo v teh razpravah o socialnem delu pogosto najmanj besede in vpliva. V različnih delih sveta stroki socialnega dela določajo standarde, še posebej glede izobraževanja in usposabljanja, ki pa redko vključujejo same akterje, učiteljice in učitelje, praktike in uporabnike socialnega dela. Odločili smo se, da bomo to spremenili.

Januarja leta 2000 sta se organizaciji IASSW in IFSW sestali v mestu Berne, da bi razmislili o svojem sodelovanju, katerega cilj je okrepitev stroke, da bi nas v svetu bolje slišali. Ugotovili smo, da je ena pomembnih zadev oblikovati skupne standarde, s čimer želimo pripomoči k čim boljši usposobljenosti za socialno delo. Skupni standar-

di so pomembni, če hočemo, da socialno delo aktivno postavi svoje strokovne cilje in načela in ne le odgovarja na predloge, ki prihajajo od zunaj.

Dokument, ki ga imate pred sabo, odpira našima dvema organizacijama nadaljnjo skupno pot, ki nima konca. Tudi dokument je in bo ostal nedokončano delo, saj ga moramo sproti popravljati in prilagajati novemu razvoju in potrebam ter se odzvati na izkušnje pri njegovi uporabi. Predsednica *Odbora za globalne standarde* prof. dr. Vishanthie Sewpaul iz Južne Afrike (članica IASSW) in podpredsenik David Jones iz Velike Britanije (IFSW) sta skupaj z drugimi člani odbora iz vseh regij po svetu (navedenimi v Prilogi C) trdo delala, da bi skupaj ustvarili dokument, ki ni predpisujoč, temveč je v pomoč in spodbudo. Hkrati ponuja okvir, ki je prilagodljiv lokalnim razmeram in na drugi strani ponuja standarde, ki so po najinem mnenju mednarodno priznani in uporabni. Zato priporočava, da ta dokument sprejmete tudi pri vas. Ob tej priložnosti se želiva zahvaliti mnogim, ki so se aktivno vključili v ta delovni proces in živijo v različnih delih sveta. Brez vaših prispevkov ta dokument ne bi bil mogoč. Hvala vam.

Prof. dr. Lena Dominelli,

predsednica Mednarodne ***zveze šol za socialno delo (IASSW)***

Imelda Dodds,

predsednica Mednarodne ***zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW)***

Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo

UVOD

Razvijanje globalnih standardov izobraževanja in usposabljanja za strokovno socialno delo je enako pomembno kot končni *izdelek*, torej oblikovani standardi. Pri tem delu je bilo ključno, da smo pri razvijanju dokumenta obravnavali in upoštevali manjšinska mnenja. Rezultat tega je priloga A, ki podrobno opisuje razvijanje standardov ter navaja izražena manjšinska mnenja. Zaradi osredotočenosti na dialektiko proces-izdelek in dejstva, da so načela, ki jih poudarjajo standardi, prisotna v samem procesu, je pomembno, da standarde beremo skupaj s prilogama A in B. Priloga B vsebuje zaključne razlage in opozori na morebitne zagate pri uporabi dokumenta. Glede na to in zaradi upoštevanja kontekstualno specifičnih realnosti in dvoumnosti, ki obdajajo izobraževanje in prakso socialnega dela, dokument o globalnih standardih obravnava devet točk: glavni namen šole oziroma izjavo o poslanstvu; cilje in rezultate programa; program predmetnika vključno s praktičnim usposabljanjem; temeljni del predmetnika; strokovno osebje; študentke in študente socialnega dela; strukturo, administracijo, upravljanje in sredstva; kulturno raznolikost ter vrednote in etiko v socialnem delu. Pri tem izhajamo iz mednarodne definicije socialnega dela. Dokument povzema tudi poglavitne namene in dejavnosti socialnega dela.

MEDNARODNA DEFINICIJA STROKOVNEGA SOCIALNEGA DELA

Julija leta 2001 sta se *Mednarodna zveza šol za socialno delo* (*International Association of Schools of Social Work* – IASSW) in *Mednarodna zveza socialnih delavk in delavcev* (*International Federation of Social Workers* – IASSW) strinjali, da se sprejme naslednja mednarodna definicija socialnega dela:

Stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe, premagovanje problemov v človeških odnosih in opolnomočenje ter osvoboditev ljudi za to, da se doseže večja blaginja. S praktično uporabo teorij človeškega vedenja in socialnih sistemov socialno delo posreduje tam, kjer ljudje prihajajo v interakcije s svojim okoljem. Temeljni načeli socialnega dela sta načeli človekovih pravic in socialne pravičnosti.[1]

Tako definicija kot komentarji, ki sledijo, se umeščajo med široko definirana etična načela, ki jih ni mogoče izpodbijati na ideološki ravni. Čeprav se socialno delo izvaja različno tako znotraj nacionalnih držav in regij kot po svetu, se strinjamo, da sta v nekaterih kontekstih kontrola in ohranjanje *statusa-quo* njegovi prevladujoči funkciji. Lorenz (2001) je opozoril, da stroka lahko napreduje, če se o njenih dvoumnostih, napetostih in notranjih nasprotjih nenehno in vedno znova pogajamo, ne pa, če jih poskušamo razrešiti enkrat za vselej. Morda so prav te napetosti tiste, ki bogatijo dialektiko lokalno-globalno in legitimirajo razvoj globalnih standardov. Takole pravi Lorenz (2001: 12): 'Paradigmatska odprtost je tisto, kar tej stroki omogoča, da je udeležena v zelo specifičnih (in nenehno spreminjajočih se) zgodovinskih in političnih kontekstih, medtem ko si hkrati prizadeva za univerzalnost, znanstveno zanesljivost, strokovno avtonomijo in moralno odgovornost.'

POGLAVITNI NAMENI STROKOVNEGA SOCIALNEGA DELA

Socialno delo v različnih delih sveta se ciljno posveča socialni podpori, ki ima razvojni, zaščitni, preventivni in/ali terapevtski namen. S pomočjo dostopne literature in povratnih informacij kolegic in kolegov smo v obdobju posvetovanj in komentarjev k mednarodni definiciji socialnega dela identificirali naslednje temeljne namene socialnega dela:

- spodbujanje vključevanja marginaliziranih, socialno izključenih, razlaščenih, ranljivih in tveganju izpostavljenih skupin ljudi;[2]

---

[1] *Nekateri kolegi in kolegice so to definicijo kritizirali, češ da njihovih kontekstov ne zajema ustrezno. Kolega iz Hongkonga iz Politehnične univerze meni, da sta odgovornost in kolektiv v zahodni paradigmi premalo poudarjena. Predlagal je naslednje dodatke definiciji (v odebeljeni poševni pisavi): 'Stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe,* **kot tudi družbeno stabilnost,** *reševanje problemov* **kot tudi uravnoteženost** *v človeških odnosih in opolnomočenje ter osvoboditev ljudi za to, da se doseže večja blaginja. S praktično uporabo teorij človeškega obnašanja in socialnih sistemov socialno delo* **spoštuje edinstvene tradicije in kulture različnih etničnih skupin** *in posreduje tam, kjer ljudje prihajajo v interakcije s svojimi okolji* **in tam, kjer inidividuumi dobro shajajo s svojimi pomembnimi drugimi.** *Temeljni načeli socialnega dela* **v različnih državah** *sta načeli človekovih pravic in socialne pravičnosti* **ter načeli odgovornosti in kolektivne uravnoteženosti.**'

[2] *Tem konceptom manjka jasna definicija. Pri označevanju oseb kot 'marginalizirane', 'socialno izključene', 'razlaščene', 'ranljive' in/ali 'izpostavljene tveganju' gre lahko za to, da jih tako označujejo v posameznih državah in/ali regijah.*

- prepoznavanje in nasprotovanje oviram, neenakosti in nepravičnosti, ki obstajajo v družbi;
- vzpostavljanje kratkoročnih ali dolgoročnih delovnih odnosov s posameznicami, posamezniki, družinami, skupinami, organizacijami in skupnostmi tako, da vzpodbudimo njihovo blaginjo in njihove zmožnosti za premagovanje problemov;
- pomagati in izobraziti ljudi tako, da lahko pridobijo storitve in sredstva v svojih skupnostih;
- oblikovati in uvajati politike in programe, ki pripomorejo k človekovi blaginji, razvoju in človekovim pravicam ter spodbujajo kolektivno družbeno uravnoteženost in družbeno stabilnost, če stabilnost ne ogroža človekovih pravic;
- opogumljanje ljudi za zagovorništvo v zvezi z lokalnimi, mednarodnimi ali regionalnimi zadevami;
- zavzemanje za /ali skupaj z ljudmi oblikovanje in izvajanje takih ukrepov in politik, ki so skladni z etičnimi načeli stroke;
- zavzemanje za/ali skupaj z ljudmi odpravljanje tistih ukrepov in strukturnih razmer, ki ohranjajo ljudi v marginaliziranih, razlaščenih in ranljivih položajih ter onemogočajo kolektivno družbeno uravnoteženost in stabilnost različnih etničnih skupin, če stabilnost ne ogroža človekovih pravic;
- delo za zaščito ljudi, ki tega ne zmorejo sami, na primer otroci in mladostniki, ki potrebujejo skrb, osebe, ki imajo težave v duševnem zdravju ali so intelektualno ovirane, v mejah sprejete in etično sprejemljive zakonodaje;
- udeleževanje v družbeni in politični akciji, da bi vplivali na socialno politiko in ekonomski razvoj, in uresničevanje sprememb s pomočjo kritičnega mišljenja in delovanja in s pomočjo odpravljanja neenakosti;
- spodbujanje stabilnih, usklajenih in medsebojno spoštljivih družb, ki ne kršijo človekovih pravic;
- spodbujanje spoštovanja tradicij, kultur, ideologij, prepričanj in religij med različnimi etničnimi skupinami in družbami, če ne ogrožajo temeljnih človekovih pravic;
- načrtovanje, organiziranje, vodenje in upravljanje programov in organizacij, ki so predane kateremu od zgoraj omenjenih namenov.

1. STANDARDI PRI OBLIKOVANJU TEMELJNEGA NAMENA ŠOLE OZIROMA IZJAVE O POSLANSTVU

Vse šole bi si morale prizadevati za razvijanje izjave o temeljnem namenu oziroma izjave o poslanstvu, ki:

1.1 je jasno izrečena, tako da jo razumejo vsi udeleženi v temeljnem namenu oziroma poslanstvu;

1.2 odraža vrednote in etična načela socialnega dela;

1.3 odraža prizadevanja za pravičnost glede na demografski profil in lokalno umeščenost institucije. Potemtakem mora izjava o temeljnem namenu oziroma poslanstvu vsebo-vati vprašanja, kot sta etnična in spolna zastopanost na fakulteti, vključno z objavo in vpisnimi postopki za študente in študentke.

2. STANDARDI O CILJIH IN REZULTATIH PROGRAMA

V zvezi s cilji in pričakovanimi rezultati programa bi si morale šole prizadevati, da dosežejo naslednje:

2.1 podroben opis programskih ciljev in pričakovanih visokošolskih izobraževalnih rezultatov;

2.2 umeščenost vrednot in etičnih načel stroke v izobraževalni program in njegovo izvajanje;

2.3 izbira takih metod poučevanja, ki so skladne s kognitivnim in čustvenim razvojem študentov in študentk socialnega dela;

2.4 pokazati, kako program vključuje temeljno znanje, procese, vrednote in spretnosti stroke socialnega dela, ki so uporabni v specifičnih kontekstih;

2.5 pokazati, kako se doseže usposobljenost študentk in študentov socialnega dela za samorefleksijo vrednot, znanja in veščin socialnega dela;[3]

2.6 pokazati skladnost programa z nacionalnimi in/ali regionalno/mednarodno definiranimi strokovnimi cilji in kako program upošteva lokalne, nacionalne in/ali regionalne/mednarodne razvojne potrebe in prioritete;

2.7 socialno delo ne deluje v praznem prostoru; program bi moral upoštevati medsebojno vplivanje globalnih kulturnih, ekonomskih, komunikacijskih, družbenih, političnih in psiholoških značilnosti;

2.8 zagotoviti izobraževanje, ki omogoča začetek strokovne prakse socialnega dela s posameznicami, posamezniki, družinami, skupinami in/ali skupnostmi v kateremkoli kontekstu;

2.9 samoevalvacijo doseženih ciljev programa in pričakovanih rezultatov;

[3] *Samorefleksivnost na najosnovnejši stopnji pomeni sposobnost spraševanja: Kaj delamo? Zakaj to delamo? Ali je to v najboljšem interesu ljudi, s katerimi delamo? Taka refleksija je nujna in zaželena ne glede na kontekst, v katerem se izvaja socialno delo. Na primer, to je lahko kontekst liberalne demokracije, komunitarianizma, avtokracije oziroma avtoritarnega sociokulturnega sistema ali demokratičnega socializma.*

2.10 zunanjo vrstniško evalvacijo, če je smiselna in finančno izvedljiva; izvaja se lahko v obliki zunanjega vrstniškega svetovanja pri izvajanju nalog in/ali pisnih izpitih, diplomskih in podiplomskih nalogah in pri zunanji kritični oceni predmetnika;

2.11 priznanje izobraževalnih stopenj socialnega dela s certifikati, diplomami do-diplomske in podiplomske stopnje, ki jih potrdijo nacionalne in/ali regionalne akreditacijske institucije, kjer take institucije obstajajo.

3. STANDARDI ZA PREDMETNIK, VKLJUČNO S PRAKTIČNIM DELOM

Glede standardov predmetnika programa bi si morale šole usklajeno prizadevati za:

3.1 predmetnik in metode poučevanja, ki so usklajene s cilji šolskega oziroma fakultetnega programa, pričakovanimi rezultati programa in izjavo o poslanstvu;

3.2 jasne načrte organizacije, implementacijo in evalvacijo teoretičnega in praktičnega dela programa;

3.3 prepoznavanje in razvijanje staroselskih ali lokalno specifičnih oblik izobraževanja in prakse socialnega dela, ki izhajajo iz tradicij in kultur različnih etničnih skupin in družb, če take tradicije in kulture ne kršijo človekovih pravic;

3.4 posebno pozornost nenehnemu kritičnemu pregledovanju in razvijanju predmetnika;

3.5 zagotavljanju, da predmetnik pomaga študentom in študentkam socialnega dela razviti veščine kritičnega mišljenja in akademskega načina razmišljanja, odprtost do novih izkušenj in paradigem ter predanost vseživljenjskemu učenju;

3.6 praktično usposabljanje, ki mora biti dovolj dolgo, naloge in možnosti učenja dovolj kompleksne, da študentke in študente pripravimo na strokovno praktično delo;

3.7 načrtno usklajevanje in povezovanje med šolo in učnimi bazami;[4]

3.8 določanje terenskih supervizork in supervizorjev, učiteljev in učiteljic, ki so usposobljeni in izkušeni v skladu z razvojnem stroke socialnega dela v različnih državah, in izdelavo orientacijskih navodil za supervizorje in učitelje praktičnega dela;

[4] *Učne baze so v različnih okoljih znotraj formalnih organizacij ali pa neposredno povezane s skupnostmi. Skupnosti so lahko definirane geografsko ali po specifičnih interesih. Nekatere šole so v skupnostih ustanovile neodvisne študentske enote, ki služijo kot kontekst terenskega dela.*

3.9 pripraviti vse, kar je potrebno, da se praktični učitelji in učiteljice vključijo in sodelujejo pri razvoju predmetnika;

3.10 partnerstvo med izobraževalno ustanovo, socialnimi službami (kjer je to mogoče) in uporabniki služb pri odločanju glede praktičnega usposabljanja in evalvacije izvajanja študentske prakse;

3.11 praktičnim učiteljem oziroma supervizorjem priskrbeti navodila za praktično delo študentov, ki določajo standarde praktičnega dela, postopke, merila pri ocenjevanju in pričakovanja;

3.12 zagotavljanje primernih sredstev za potrebe praktičnega usposabljanja.

4. STANDARDI ZA TEMELJNI PREDMETNIK

Glede temeljnega dela predmetnika bi si morale šole prizadevati za naslednje:

4.1 Izbiro vsebin predmetnika glede na lokalne, nacionalne in/ali regionalne/ mednarodne potrebe in prioritete.

4.2 Ne glede na pravila iz točke 4.1, obstaja določen temeljni predmetnik, ki se zdi univerzalno uporaben. Tako so šole zavezane zagotoviti, da so študenti in študentke socialnega dela (ob koncu prve dokončane kvalifikacije za strokovno socialno delo) deležni naslednjega temeljnega predmetnika, ki vsebuje štiri konceptualne komponente:

4.2.1 Področje strokovnega socialnega dela:

- kritično razumevanje, kako družbeno-strukturne neenakosti, diskriminacija, zatiranje ter socialne, politične in ekonomske nepravičnosti vplivajo na človeško delovanje in razvoj na vseh ravneh, vključno z globalno;
- vednost o človeškem obnašanju, razvoju in družbenem okolju, s posebnim poudarkom na razmerju med osebo in okoljem, poteku človekovega življenja in interakcijami med biološkimi, psihičnimi, družbenostrukturnimi, ekonomskimi, političnimi in kulturnimi (vključno duhovnimi) dejavniki, ki oblikujejo človeški razvoj in vedenje;
- vednost o tem, kako tradicije, kultura, prepričanja, veroizpoved in navade vplivajo na človekovo delovanje in razvoj na vseh ravneh, vključno s tem, kako je našteto lahko vir moči in/ali ovira pri rasti in razvoju;
- kritično razumevanje začetkov in razlogov za razvoj socialnega dela;
- razumevanje začetkov in razvoja socialnega dela v posameznih državah;

- poznavanje sorodnih poklicev in strok za zagotovitev medstrokovnega sodelovanja in timskega dela;
- znanje o socialni politiki ali pomanjkanju le-te, socialnih službah in zakonodaji na lokalni, nacionalni in/ali regionalni/mednarodni ravni in znanje o vlogi socialnega dela pri načrtovanju, implementaciji in evalvaciji socialnih politik ter v procesih družbenih sprememb;
- kritično razumevanje, kako družbena stabilnost, uravnoteženost, vzajemno spoštovanje in kolektivna solidarnost vplivajo na človekovo delovanje in razvoj na vseh ravneh, vključno z globalno, če ta stabilnost, uravnoteženost in solidarnost niso uporabljene za ohranjanje *statusa quo* glede neizpolnjevanja človekovih pravic.

4.2.2 Področje socialne delavke in delavca:

- razvoj kritično naravnanega strokovnjaka in strokovnjakinje, ki sta zmožna samorefleksije in strokovnega dela znotraj vrednostne perspektive socialnega dela. Skupaj z delodajalcem sta strokovnjakinja in strokovnjak odgovorna za svoje dobro počutje in strokovni razvoj, vključno s tem, kako se izogniti 'izgorelosti';
- prepoznavanje povezav med izkušnjami iz osebnega življenja, osebnega vrednostnega sistema in prakse socialnega dela;
- vrednotenje nacionalnih, regionalnih in/ali mednarodnih etičnih kodeksov socialnega dela in njihove uporabnosti v kontekstu specifičnih realnosti;
- pripravljanje za socialno delo v holističnem okviru in razvijanje spretnosti za delo v različnih kontekstih, z različnimi etničnimi, kulturnimi, 'rasnimi'[5] in drugimi skupinami ter z različnimi spoli;
- razvoj takega profila socialnega delavca in delavke, da bosta sposobna konceptualizirati modrost socialnega dela, ki izvira iz različnih kultur, tradicij in navad različnih etničnih skupin, če te kulture, tradicije, navade in etničnost niso uporabljene za kršitev človekovih pravic.

4.2.3 Učenje metod socialnega dela

Metode socialnega dela:

- praktične spretnosti in znanje za oceno problema in graditev delovnega od-

[5] *Koncepta 'rasno' in 'rasa' sta v narekovajih, s čimer opozorimo, da gre za družbenostrukturna in politična konstrukta, ko dominantne skupine uporabljajo biološke razlike med ljudmi z namenom zatiranja, izključevanja in marginaliziranja skupin, ki se jim pripiše status manjšin.*

nosa v skladu s cilji učnega načrta in z namenom dajanja podpore ter razvojne, zaščitne, preventivne in/ali terapevtske intervencije – odvisno od naravnanosti programa oziroma profesionalne prakse;

- uporaba vrednot socialnega dela, etičnih načel, znanja in spretnosti za soočenje z neenakostjo ter družbeno, politično in ekonomsko nepravičnostjo;
- znanje o raziskovalnih metodah v socialnem delu in spretnosti za njihovo uporabo, vključno z etično uporabo relevantnih raziskovalnih paradigem ter kritična uporaba raziskovanja in različnih virov znanja za prakso socialnega dela;
- uporaba vrednot, etičnih načel, znanja in spretnosti socialnega dela za spodbujanje skrbi in medsebojnega spoštovanja in medsebojne odgovornosti med člani in članicami družbe;
- praktično usposabljanje s supervizijo, pri čemer je treba upoštevati pogoje, navedene v 3. točki.

4.2.4 Strokovna paradigma socialnega dela

Poseben pomen imajo v sedanji praksi, izobraževanju in usposabljanju za strokovno socialno delo naslednje epistemološke paradigme, ki se medsebojno ne izključujejo in, ki naj jih vsebuje temeljni del predmetnika:

- spoštovanje in priznanje dostojanstva, dragocenosti in enkratnosti vseh človeških bitij;
- upoštevanje medsebojne povezanosti sistemov in njihove prepletenosti na mikro, srednji in makro ravni;
- poudarek na zagovorništvu in spreminjanju tistih družbenostrukturnih, političnih in ekonomskih pogojev, ki odvzemajo moč in vpliv, marginalizirajo in izključujejo ljudi;
- krepitev zmožnosti in opolnomočenje posameznikov, posameznic, družin, skupin, organizacij in skupnosti s pomočjo razvojnega pristopa, ki izhaja iz človeka (*human–centred approach*);
- osredotočenost na premagovanje problemov in predvidevanje posameznikove socializacije na podlagi razumevanja normativnega razvojnega življenjskega cikla ter pričakovanih življenjskih nalog in kriz, glede na vpliv starosti, pri tem pa upoštevanje družbenokulturnih pričakovanj;
- predpostavljanje, ugotavljanje in prepoznavanje virov moči in potencialnih zmožnosti vseh človeških bitij;
- razumevanje in spoštovanje raznolikosti glede na 'raso', kulturo, veroiz-

poved, etničnost, jezikovni izvor, spol, spolno usmerjenost in različne zmožnosti/oviranosti.

5. STANDARDI GLEDE STROKOVNEGA OSEBJA

V zvezi s strokovnim osebjem si morajo šole prizadevati za:

5.1 pridobivanje strokovnega osebja, ki ustreza tako po številu kot po stopnji strokovne usposobljenosti – to pomeni, da ima ustrezne kvalifikacije v skladu z razvitostjo stroke socialnega dela v vsaki posamezni državi; kolikor je le mogoče, naj bo magistrska stopnja v socialnem delu ali sorodni disciplini (v državah, kjer je socialno delo šele disciplina v nastajanju) nujen pogoj;

5.2 ustvarjanje možnosti za sodelovanje osebja pri razvijanju temeljnega namena oziroma poslanstva šole pri oblikovanju ciljev in pričakovanih rezultatov programa ter za sodelovanje pri drugih pobudah, v katere bi se lahko vključila šola;

5.3 ustvarjanje možnosti za nenehen strokovni razvoj osebja, še posebej na področju novih znanj;

5.4 oblikovanje jasne izjave, kjer je to mogoče, o politiki enakih možnosti glede na spol, etničnost, 'raso' ali druge različnosti pri zaposlovanju in dodeljevanju nalog;

5.5 takšno razdelitev pedagoških ur poučevanja, mentorskega dela pri praktičnem usposabljanju, superviziji in administrativnih nalogah, da bodo zaposleni lahko raziskovali in objavljali;

5.6 vključenost strokovnega osebja, če je to smiselno in mogoče, v oblikovanje, analizo in evalvacijo socialne politike ter v skupnostne pobude.

6. STANDARDI GLEDE ŠTUDENTK IN ŠTUDENTOV SOCIALNEGA DELA

V zvezi s študentkami in študenti socialnega dela si morajo šole prizadevati za doseganje:

6.1 jasno oblikovanih vpisnih pogojev in postopkov;

6.2 politike novačenja, vpisnih pogojev (in preprečevanja osipa študentk in študentov v študijskem procesu), ki odraža demografsko sliko skupnosti, kjer se nahaja ustanova, ob aktivni vključenosti strokovnih socialnih delavk in uporabnikov, uporabnic služb. Posebna pozornost mora biti namenjena manjšin-

skim skupinam,[6] ki so neproporcionalno zastopane in/ali imajo slabši dostop do socialnih storitev. Pri kazenskih obsodbah v zvezi z zlorabami ali kršitvami človekovih pravic je naša primarna odgovornost zaščita in opolnomočenje uporabnic in uporabnikov služb;

6.3 zagotoviti svetovanje študentkam in študentom, kar vključuje njihovo usmerjanje, ocenjevanje njihovih sposobnosti in motivacije za kariero v socialnem delu; redne evalvacije njihovega dela in pomoč pri izbiri predmetov oziroma modulov;

6.4 kakovostnega izobraževalnega programa ne glede na način izvajanja študija ali njegovih posameznih delov, kot na primer učenje na daljavo, mešan, decentraliziran način in/ali izobraževanje s pomočjo interneta. Vzpostaviti je treba krajevno specifične mehanizme za poučevanje in supervizijo, še posebej kar zadeva praktično usposabljanje;

6.5 jasno določenih meril za evalvacijo študentskega akademskega in praktičnega dela;

6.6 prepoved diskriminacije študentov in študentk na podlagi 'rase', barve kože, kulture, etničnosti, jezikovnega izvora, veroizpovedi, političnega prepričanja, spola, spolne usmerjenosti, starosti, poročnega, fizičnega in socialno-ekonomskega statusa.

7. STANDARDI GLEDE STRUKTURE, ADMINISTRACIJE, VODENJA IN SREDSTEV

V zvezi s strukturo, administracijo, vodenjem in sredstvi si morajo šole in/ali izobraževalne institucije prizadevati za naslednje:

7.1 Programi socialnega dela se izvajajo v posebnih enotah, kot so fakulteta, šola, oddelek, center ali odsek, ki imajo jasno identiteto znotraj izobraževalne ustanove.

7.2 Šolo vodi direktor/direktorica oziroma dekanja/dekan, ki sta izkazala administrativne, akademske in strokovne kompetence, po možnosti v stroki socialnega dela.

7.3 Primarna odgovornost direktorja/direktorice oziroma dekanje/dekana je koordinacija in strokovno vodstvo šole, čemur naj namenita dovolj časa in sredstev za izpolnitev odgovornosti.

7.4 Šolska proračunska sredstva se razporedijo tako, da bodo zadostovala za doseganje šolskega poglavitnega namena oziroma poslanstva in ciljev programa.

7.5 Stabilna razporeditev proračunskih sredstev, ki omogočajo načrtovanje in trajnost programa.

7.6 Zagotovitev primernih prostorov, kot so učilnice, pisarne za strokovno in ad-

[6] *'Manjšinske skupine' so lahko definirane glede na številčno zastopanost in/ali 'manjšine' glede na družbenoekonomski in/ali politični status. Koncept vsebuje dvoumnosti in notranja nasprotja, zato mora biti definiran in pojasnjen glede na specifične družbene kontekste.*

ministrativno osebje in prostor za študente in študentke, prostori za srečanja med osebjem fakultete in strokovnjaki iz prakse. Zagotovitev opreme, ki je nujna za doseganje poglavitnega namena oziroma poslanstva šole in ciljev programa.

7.7 Nujna pogoja za doseganje ciljev programa, sta knjižnica in, kjer je mogoče, internetna povezava.

7.8 Razpoložljivost upravnega in administrativnega osebja za doseganje ciljev programa.

7.9 Kjer šole ponujajo izobraževanje na daljavo, kombinirani način izobraževanja, decentralizirano in/ali izobraževanje s pomočjo interneta, morajo biti (za doseganje poglavitnega namena in poslanstva šole ter ciljev programa in pričakovanih rezultatov) izpolnjeni primerni infrastrukturni pogoji, kot so učilnice, računalniki, strokovna besedila, avdiovizualna oprema, primerne učne baze v skupnosti, usposabljanje in supervizija v praksi.

7.10 Šola ima ključno vlogo pri zaposlovanju, dodeljevanju nalog in napredovanju osebja.

7.11 Šola si prizadeva za enakost spolov pri zaposlovanju, dodeljevanju nalog, napredovanju in pri habilitacijskih nazivih.

7.12 Pri zaposlovanju, dodeljevanju nalog in pri načelih in postopkih habilitacij mora šola odražati sorazmerno zastopanost raznolike populacije, s katero je v interakciji in kateri služi.

7.13 Procesi odločanja na šoli odražajo načela in postopke udeležbe.

7.14 Šola spodbuja razvoj sodelujočega, podpornega in produktivnega delovnega okolja, ki omogoča doseganje programskih ciljev.

7.15 Šola razvija in ohranja povezave znotraj ustanove, z zunanjimi organizacijami in uporabniki socialnih služb, da bi dosegla temeljni namen oziroma poslanstvo in cilje programa.

8. STANDARDI GLEDE KULTURNE IN ETNIČNE RAZNOLIKOSTI IN VKLJUČEVANJA SPOLOV

V zvezi s kulturno in etnično raznolikostjo morajo šole:

8.1 skupaj in trajno si prizadevati za obogatitev izobraževalnih izkušenj s pomočjo reflektiranja kulturne in etnične raznolikosti in analize spolov v izobraževalnem programu;

8.2 zagotoviti, da ima program – v vseh predmetih oziroma modulih in/ali v poseb-

nih predmetih/modulih – jasno izrečene cilje glede kulturne in etnične raznolikosti in analize spolov;

8.3 zagotoviti, da so vprašanja glede kulturne in etnične raznolikosti in analize spolov zastopana v praktičnem delu programa;

8.4 zagotoviti, da imajo študenti in študentke socialnega dela priložnost, da razvijejo ozaveščenost glede svojih osebnih in kulturnih vrednot, prepričanj, tradicij in pristranosti in kako to vpliva na razvijanje odnosov z ljudmi in pri delu z različnimi skupinami;

8.5 razvijati občutljivost in znanje o kulturni in etnični raznolikosti ter za analizo spolov;

8.6 zmanjševati skupinske stereotipe in predsodke[7] ter zagotoviti, da se rasistično obnašanje, politike in strukture ne ponavljajo v praksi socialnega dela;

8.7 zagotoviti, da so študenti in študentke socialnega dela sposobni vzpostaviti odnose z ljudmi in sprejeti osebe spoštljivo in dostojanstveno, ne glede na kulturno in etnično pripadnost in prepričanja teh oseb;

8.8 zagotoviti, da so študenti in študentke socialnega dela poučeni o pristopu k temeljnim človekovim pravicam, ki so zapisane v mednarodnih dokumentih, kot so: Mednarodna deklaracija o človekovih pravicah, Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1989) in Dunajska deklaracija Združenih narodov (1993).[8]

8.9 zagotoviti, da program študentom in študentkam socialnega dela omogoči, da spoznajo sami sebe kot individuume in kot pripadnike kolektivnih družbeno-kulturnih skupin, skladno z lastnimi viri moči in področji za nadaljnji razvoj.

9. STANDARDI GLEDE ETIČNEGA KODEKSA IN VREDNOT V SOCIALNEM DELU

Vrednote, etika in načela socialnega dela so temeljne komponente stroke, zato si morajo šole usklajeno prizadevati (za):

---

[7] Medtem ko kulturna občutljivost lahko pripomore h kulturno kompetentni praksi, se morajo šole zavedati možnosti krepitve skupinskih stereotipov. Zato si morajo šole prizadevati, da študenti in študentke socialnega dela ne uporabljajo znanja o določenih skupinah ljudi za posplošitev na vse osebe, ki pripadajo neki skupini. Šole morajo nameniti posebno pozornost razlikovanju in podobnostim tako znotraj skupin kot med skupinami.

[8] Tak pristop lahko olajša konstruktivno soočenje in spremembo tam, kjer določena kulturna prepričanja, vrednote in tradicije kršijo temeljne človekove pravice. Ker je kultura družbeno konstruirana in dinamična, je nagnjena k dekonstruiranju in spreminjanju. Take konstruktivne konfrontacije, dekonstrukcije in spremembe lahko olajšamo s pomočjo spoznavanja in razumevanja posameznih kulturnih vrednot, prepričanj in tradicij in s pomočjo kritičnega in reflektiranega dialoga s člani in članicami kulturnih skupin v nasprotju s širšo problematiko človekovih pravic.

9.1 da so te strokovne komponente bistveno vključene v predmetnik;

9.2 jasno izrečene cilje glede vrednot, načel in etičnega vedenja v socialnem delu;

9.3 registracijo strokovnega osebja, študentk in študentov socialnega dela (če razvijajo delovne odnose z ljudmi pri praktičnem usposabljanju na učnih bazah) v nacionalnih in/ali regionalnih upravnih telesih (bodisi da jih je ustanovila država ali pa tudi ne), ki imajo etične kodekse.[9] Ponavadi so člani in članice takih teles zavezani k spoštovanju etičnih načel, zapisanih v kodeksih;

9.4 zagotavljanje, da se vsaka študentka in študent socialnega dela, ki sta vključena v praktično usposabljanje, in vsak član in članica strokovnega osebja zavedajo meja strokovnega dela in po drugi strani tistega, kar je glede na etični kodeks neprofesionalno vedenje. Če študenti in študentke kršijo etični kodeks, se lahko strokovno osebje odloči za nujne in sprejemljive ukrepe in/ali disciplinske postopke ali študenta / študentko izključi iz programa;

9.5 uvedbo primernih ukrepov proti tistim študentom / študentkam socialnega dela in strokovnem osebju, ki ne ravnajo v skladu z etičnim kodeksom. Ti ukrepi se lahko izvajajo s pomočjo uveljavljenih upravnih teles v socialnem delu, uveljavljenih postopkov v izobraževalni ustanovi in/ali s pomočjo pravnih mehanizmov;

9.6 zagotavljanje, da upravna telesa v socialnem delu zastopajo stroko socialnega dela v širšem pomenu, kar vključuje – kjer je to smiselno – socialne delavke in delavce iz javnega in zasebnega sektorja in iz skupnosti, za katere delajo, vključno z neposrednim sodelovanjem uporabnikov in uporabnic socialnih služb;

9.7 pri disciplinskih obravnavah študentov, študentk socialnega dela in strokovnega osebja, ki kršijo etični kodeks, si šola prizadeva, če je to smiselno in mogoče, za uveljavljanje načela poravnalne pravičnosti v nasprotju s kaznovalno.[10]

---

[9] *V številnih državah imajo prostovoljna nacionalna strokovna združenja ključno vlogo pri zviševanju statusa socialnega dela in pri razvoju pravilnika o etiki. V nekaterih državah prostovoljna strokovna združenja prevzemajo upravne funkcije, na primer vodijo disciplinske postopke v primeru slabe prakse, medtem ko v drugih državah take funkcije prevzemajo državna telesa.*

[10] *Poravnalna pravičnost odraža naslednje: prepričanje, da kriminalna dejanja prizadenejo ljudi in odnose; popravljanje krivic; iskanje pravičnosti v razmerju med žrtvami, storilci in skupnostjo; vidi kot žrtve ljudi; poudarek na sodelovanju, dialogu in obojestranskem dogovoru; usmerjena je v prihodnost in razvijanje odgovornosti. To je v nasprotju s kaznovalno pravičnostjo, ki odraža: prepričanje, da kriminal prizadene državo in njene zakone; poudarek na kaznovanju in krivdi; iskanje pravičnosti v razmerju med državo in storilcem; država kot žrtev; avtoritarni, tehnični in neosebni pristopi; usmerjenost v preteklost in krivdo.*

PRILOGA A:

PROCES RAZVIJANJA IN POUDARKI GLOBALNIH STANDARDOV IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA ZA STROKOVNO SOCIALNO DELO

Strokovna skupina za minimalne globalne kvalifikacijske standarde (*Global Minimum Qualifying Standards Committee*)[11] je bila formalno ustanovljena kot skupna pobuda Mednarodne zveze šol socialnega dela (IASSW) in Mednarodne federacije socialnih delavk in delavcev (IFSW) na konferenci IASSW/IFSW julija 2000 v Montrealu. (Seznam članov in članic strokovne skupine v prilogi C.) Ta razpravljalni dokument je bil sestavljen s pomočjo članov in članic Komiteja, relevantnih dokumentov, e-pošte in osebnimi konzultacijami s kolegi in kolegicami, povsod, kjer je bilo to mogoče.[12]

V celoti gledano je bil odziv na mednarodni združenji IASSW in IFSW, ki sta za ta dokument razvili standarde o socialnem delu na globalni ravni, zelo ugoden. Dokument poskuša biti univerzalen in uporaben pri razvijanju nacionalnih standardov izobraževanja in usposabljanja v socialnem delu. Odraža strinjanje o ključnih vprašanjih, vlogah in namenu socialnega dela. Vendar so nekateri izrazili dvom glede univerzalnos-

---

[11] *Ker so se 'minimalni standardi' izkazali za preveč predpisujoče, so člani in članice IASSW januarja 2002 na sestanku v Čilu predlagali poimenovanje 'Globalni kvalifikacijski standardi izobraževanja in treninga v socialnem delu'. Ta možnost se je zdela boljša z vidika glavne paradigme, ki jo vsebuje dokument. Čeprav vsaka komponenta 'standardov' lahko pomeni minimum, pa celoten dokument odraža precej sofisticirano raven izobraževanja in usposabljanja. V nadaljevanju pogovorov so se nekateri zavzeli za 'Mednarodna navodila izobraževanja in usposabljanja v socialnem delu'. To je bilo zaradi povezovanja koncepta 'globalno' z 'globalizacijo'; ki je koncept z negativnim prizvokom in je povezan z diskurzi gospostva. Pri izdelavi četrtega osnutka dokumenta, ki se je imenoval 'Mednarodna navodila', in ob nadaljnjem prejemanju povratnih informacij, so se nekateri kolegi zavzemali za 'globalne standarde'. Vzorec, ki je nastal, je bil zanimiv: medtem ko so se bolj razvite zahodne šole zavzemale za 'mednarodna navodila', so razvijajoče se šole želele ohraniti 'globalne standarde'. To je zagotovilo nadaljnjo razpravo in poizvedovanje. Kolegi z razvijajočih se šol so izrazili stališče, da so 'globalni standardi' bolj vsebinski in lahko pripomorejo k razvoju njihovih šol in predmetnika, s tem ko jim dovoljujejo več pogajanj o razmerjih moči v njihovih ustanovah. Glede na to, da smo vedno pozorni na prevlado zahodnega diskurza gospostva in da morajo standardi služiti potrebam razvijajočih se šol, smo se odločili, da se vrnemo na prejšnjo možnost in sprejmemo termin 'globalni standardi'. Prevlada zahodne hegemonije je nesprejemljiva; zahod ne sme prevladati samo zato, ker je bolj prisoten in ima več besede na mednarodnih srečanjih. Prav tako je bilo mednarodno združenje IFSW – ki zastopa strokovnjake in strokovnjakinje – odločno proti uporabi 'mednarodnih navodil'. Koncept 'globalnega' je bil večkrat predmet diskusije, tako v IFSW kot IASSW. Obe organizaciji sta ugotovili, da je 'globalno' vključujoč koncept, ki se nanaša na vse regije in vse države na svetu, medtem ko se mednarodno lahko nanaša na dve ali več držav. Namen standardov je, da so uporabni za vse šole socialnega dela na globalni ravni, zato je uporaba 'globalno' primernejša. Po Paynu (2001) je standard usmeritev proti nečemu jasno določenemu oziroma ideal. Standard je definiran kot 'združevalno načelo', 'stopnja odličnosti, potrebna za določen namen', ali nekaj, 'kar je prepoznano kot model za posnemanje' ter nekaj, kar je 'prepoznano kot vredno ali kot avtoriteta' (Oxfordski slovar). Glede na to, da opisujemo ideale, h katerim stremimo, kot nepredpisujoče, so 'standardi' bolj primerni kot 'navodila'. Ker je beseda 'kvalificiranje' samoevidentna in morda odveč, smo jo izpustili iz naslova.*

[12] *Predsednica strokovne komisije se je posvetovala s fakulteto Grand Valley State University, Grand Rapids, Michigan; s predstavnicami in predstavniki Michigan State University, Hope College in Calvin College, Michigan; predstavniki Inštituta za socialno delo in socialno varstvo – University of the West Indies, Mona Campus, Jamajka in s Strokovno skupino združenih univerz za izobraževanje v socialnem delu (*Joint Universities Committee – *JUC) iz Južne Afrike. Dokument je bil kolegom predstavljen na seminarju januarja 2002 v Santiagu de Chile. Plenarna posvetovanja so potekala julija 2002 na konferenci mednarodnega združenja IASSW v Montpellieru, v Franciji, s predavatelji in strokovnjaki iz prakse v Novi Zelandiji januarja 2003, februarja*

ti dokumenta, predvsem zaradi razlogov kot so zgodovinska razdrobljenost stroke, sodobne diskusije o strokovni identiteti, vprašanje odnosa do drugih poklicev v socialnem sektorju (to so humanitarni delavci na področju razvojne pomoči, v otroškem skrbstvu, postpenali, delavci v skupnosti in z mladimi, kjer so te kategorije osebja ločene od socialnega dela) in zaradi velikih raznolikosti med državami in regijami. Želeli smo ustvariti dokument, ki bo dovolj fleksibilen za uporabo v različnih kontekstih: to pomeni možnost interpretacije lokalno specifičnega izobraževanja in prakse v socialnem delu in upoštevanje družbeno-političnih, kulturnih, ekonomskih in zgodovinskih značilnosti vsake države in regije.

Glavni razlogi za razvoj globalnih standardov so bili (našteti ne glede na vrstni red prioritet):

- zaščita 'porabnikov', 'klientov' oziroma 'uporabnikov'[13] služb socialnega dela;
- upoštevanje vpliva globalizacije na predmetnik in prakso socialnega dela;
- podpreti sodelovanje med univerzami na globalni ravni;
- podpreti migriranje socialnih delavk in delavcev iz ene države v drugo;
- razmejiti med socialnimi delavkami in delavci in tistimi, ki to niso;

2003 pa so bila posvetovanja na CSWE konferenci v Atlanti. Serija posvetovanj je bila pri Zvezi karibskih predavateljic in predavateljev socialnega dela na Barbadosu, julija–avgusta 2003, s kolegi v Estoniji avgusta 2003 (z Leno Dominelli). Serija plenarnih konzultacij je bila tudi na IUC konferenci v Južni Afriki oktobra 2003. Prvi osnutek je bil v razpravi leta 2002 na generalni skupščini IFSW. O predlogih so udeleženci in udeleženke poročali na konferenci v Montpellieru. Od nastanka prvega osnutka je bil dokument objavljen na spletnih straneh IASSW in IFSW. Poleg tega so kolegi iz IASSW in IFSW o vsebini dokumenta razpravljali na različnih forumih v azijsko–pacifiški regiji, vzhodni Evropi, Veliki Britaniji, Severni Ameriki in Kanadi in Latinski Ameriki. V želji, da razširimo konzultiranje, je bila četrta verzija dokumenta poslana vsem delegatom in delegatkam (ki so imeli elektronske naslove), ki so prisostvovali konferenci IASSW v Montpellieru (2002). Dokument je bil preveden v francoski, španski, švedski, srbsko-hrvaški, ruski, danski in italijanski jezik in je v teh jezikih objavljen na spletnih straneh. Objava dokumenta v strokovni reviji 'Social Work Education' pomeni nadaljnjo širitev posvetovanj in vključevanja strokovne javnosti. Dokument smo poslali številnim kolegom v različnih delih sveta in jih prosili za predloge in komentarje. Vse povratne informacije smo upoštevali in, kolikor je bilo smiselno in mogoče, smo jih vključili v dokument. V celoti gledano so bili odzivi na dokument zelo pozitivni. Nekatere kolegice in kolegi so komentirali, da je ta dokument kot dokument globalnih standardov najboljši mogoč. Vse odgovore, ki smo jih prejeli iz zelo raznolikih okolij, kot so Mehika, Čile, Mauricius, Kitajska, Filipini, Rusija, Armenija, Hrvaška, Avstralija, Afrika in Velika Britanija, kažejo, da standardi podpirajo in bodo lahko okrepili nacionalne pobude ter da ne bodo negativno vplivali na razvoj lokalno specifičnega izobraževanja, usposabljanja in delovanja v socialnem delu.

[13] Ti koncepti, ki jih navajamo, so problematični, ker reflektirajo trdicionalni biomedicinski model, ki razume uporabnika in uporabnico kot pasivna prejemnika storitev socialnih služb. Socialni delavec in delavka sta razumljena kot 'strokovnjaka', ki 'najbolje vesta, kaj je za človeka dobro'. Ta model implicira hierarhični odnos med delavko in klientko, označen pa z domnevno nevtralnostjo. To je v nasprotju s holističnim bio-psihosocialnim, duhovnim modelom, ki vidi ljudi kot akterje v spremenljivih procesih in strukturah. Ta model razume prakso, ki temelji na opolnomočenju in se zavzema za aktivno sodelovanje strokovnjakov, v nasprotju z distancirano nevtralnostjo. Predlagana je bila uporaba termina 'sodelujoči v socialnih službah'. To namiguje na ideološko pozicijo, ki ni konsistentna s sedanjo realnostjo prakse, ki temelji na nesimetričnih odnosih moči, kjer uporabniki služb niso popolnoma integrirani kot enakopravno sodelujoči v procese socialnega dela, v mehanizme izvajanja in strukture. Glede na sedanji etos prakse, je morda bolj etično in realistično obdržati koncept 'uporabniki', 'klienti' ali 'porabniki' služb, čeprav so ti koncepti omejeni. Alternativni predlog je bil termin 'ljudje, ki vstopajo v socialne službe'. Tudi ta izraz je bil preveč okoren in neroden za usklajeno uporabo.

- postaviti nacionalne standarde v razmerje do mednarodnih standardov;
- podpreti partnerstva in mednarodne programe za izmenjavo študentk in osebja socialnega dela;
- omogočiti mednarodnima združenjema IASSW in IFSW, da razvijeta takšna navodila, ki bodo v pomoč fakultetam, centrom, odsekom ali šolam socialnega dela,[14] ki jim primanjkuje virov za uresničitev takih navodil;
- da se prikažejo konkretni cilji delovanja mednarodnega združenja IASSW, saj mnogi menijo, da je izoblikovanje mednarodnih smernic izobraževanja in usposabljanja v socialnem delu glavna naloga IASSW.

Očitno vsi zgoraj navedeni nameni niso izvedljivi, na primer s pomočjo standardov ni izvedljivo jasno ločevanje med socialnimi delavkami in delavci in tistimi, ki to niso. Prav tako s pomočjo standardov ni mogoče realizirati cilja zaščite 'klientov'. Pospeševanje gibanja socialnih delavk in delavcev iz ene države v drugo je sporno vprašanje v smislu direktnega rekrutiranja socialnih delavk iz nekaterih držav za delo v drugih, na primer iz Južne Afrike in Karibov v Veliko Britanijo, ker gre to na račun Južne Afrike in Karibov. Obenem pa bi morali z etičnega stališča migriranje tistih socialnih delavcev, ki želijo delati v drugi državi, podpreti in ne ovirati. Vprašanje zadrževanja veščin socialnega dela znotraj držav je odvisno od pogojev dela v socialnih službah, plač, pravnega in družbenega statusa stroke, s čimer se je treba ukvarjati na posameznih nacionalnih ravneh.

Nekateri sodelujoči so izrazili mnenje, da bi dokument lahko šel dlje in vključil več praktičnih navodil. Ta praktična navodila bi morala vsebovati: a) kriterije za različne stopnje temeljne usposobljenosti, na primer število let minimalne zahtevane izobrazbe + najmanj eno leto polnega izobraževanja za socialno delo pa do treh ali štirih let izobraževanja za socialno delo (pri vsaki stopnji bi morala biti določena tudi minimalna doba praktičnega usposabljanja); b) priznavanje predhodnih učnih izkušenj; c) identifikacija temeljnih kompetenc, znanj in spretnosti, ki so relevantni za različna okolja. Zelo majhna manjšina je predlagala tudi, da bi globalni standardi predpisali študijsko gradivo in minimalno število ur, ki jih morajo študenti nameniti branju. Nemogoče bi bilo kaj takega predpisati na globalni ravni, saj bi to popolnoma prezrlo kontekstualno določeno realnost. Celo na lokalnih ali nacionalnih ravneh bi bilo to neizvedljivo, saj bi poseglo v akademsko svobodo, omejilo razvoj znanja in oviralo razvoj kritičnega mišljenja. Drugi sodelujoči so izrazili skrb, da bi bil predlagan več-stopenjski sistem lahko preveč elitističen in bi bile z njim verjetno socialne delavke iz 'dveh tretjin sveta'[15] uvrščene na nižjo

[14] *Zaradi preglednosti je v dokumentu uporabljen termin 'šola' ali 'šole' tudi tam, kjer gre za študij na fakulteti, centru ali odseku.*

[15] *Zaradi omejitev, ki jih vsebujejo dihotomije in linearne modernistične implikacije uporabe besed 'nerazviti', 'v razvoju' ali 'razviti', bomo raje uporabljali termin 'dve tretjini sveta'. Ta koncept številčno odraža, da večina svetovne populacije živi v revščini in pomanjkanju in ne vsebuje nobenih vrednostnih kriterijev superiornosti/inferiornosti.*

izobrazbeno raven. Predpisovanje trajanja usposabljanja ali števila kreditnih točk je problematično zaradi različne organizacije akademskega leta in zaradi različnih kreditnih sistemov v različnih državah in regijah. Prav tako bi se lahko pokazalo, da je na primer, 6- do 12-mesečni intenzivni program usposabljanja za socialno delo, kamor se vključijo skrbno izbrani odrasli študenti in študentke z ustreznimi predhodnimi praktičnimi izkušnjami in/ali sorodnimi kvalifikacijami, enakovreden običajni dodiplomski stopnji za študente, ki so prišli po končani srednji šoli. *Kakovost* izobraževalnega programa je tista, ki ne sme biti stvar kompromisa. Razpoložljive informacije kažejo, da akademizacija socialnega dela postaja norma; veliko držav je izbralo 3- ali 4-letni dodiplomski program socialnega dela, redke izjeme, kot denimo Čile, pa imajo pet let študija na dodiplomski stopnji.

Manjšinsko stališče je bilo, da bi mednarodni združenji IFSW in IASSW začeli brez dokumenta. Uporabili bi pristop 'od spodaj' (*grassroots approach*) in tako spodbudili nacionalna telesa, da določijo svoje lastne standarde. Ti nacionalni standardi, ki bi bili, denimo, določeni znotraj petletnega akcijskega načrta, bi bili potem preoblikovani v globalne standarde. Seveda pa nam pri razvoju globalnih standardov ni treba zavzeti stališča ali–ali. Če sprejmemo premiso, da taki standardi niso dokončen in statičen izdelek, ampak dinamičen proces, s pomočjo katerega gradimo okvir, h kateremu težimo, potem tudi razumemo, da tako delo vključuje globalno-regionalno-nacionalno-lokalno dialektično interakcijo. Gre za mednacionalni in medregionalni dialog.

Pri razvoju globalnih standardov smo pazili, da nismo še dodatno fragmentirali in deprofesionalizirali socialnega dela, na kar je v svoji razpravi o učinkih takega izobraževanja, ki temelji na kompetencah v socialnem delu opozorila Lena Dominelli (1996). To stališče je podprl Lorenz (2001: 19), ki je opozoril – pri čemer pa ni podvomil o potrebi po nadzoru kakovosti storitev[16] s pomočjo meril kakovosti – da lahko pride do 'nadaljnje trivializacije socialnodelavskih veščin'. Da bi to preprečili, smo si prizadevali za prekoračitev redukcionističnega jezika, ki se uporablja v številnih nacionalnih/regionalnih kontekstih pri razvoju standardov, kar pomeni drobljenje spretnosti in vlog socialnega dela na majhne razpršene dele. Zavedamo se, da ima lahko na nacionalni/regionalni ravni pristop, ki izhaja iz kompetenc, tudi prednosti. Kakorkoli, za uporabo na globalni ravni je tak pristop preveč specifičen.

Med posvetovanji so prišla na dan vprašanja glede termina 'minimalni standardi' – po čigavih ali katerih merilih. Ali je mogoče, da bi 'minimalni standardi' znižali namesto zvišali strokovne standarde v neki državi? Alternativni predlog je bil, da bi bili 'standardi' 'maksimalni standardi', saj pomenijo ideal, torej bi bile vse šole za socialno delo v vseh državah in regijah izpostavljene pritisku, da jih dosežejo. Izkušnje iz Južne Afrike v

[16] *Predvidevamo, da tak nadzor kakovosti ne bo vpeljan na mednarodni ravni, temveč na lokalni, nacionalni in/ali regionalni ravni.*

začetku 90. let so referenčni primer tega, da standardov nismo poimenovali 'minimalni'. Takratni Svet za socialno delo, ki je bil v resnici aparat države za vzdrževanje ideologije apartheida, je predlagal nekaj, kar se je imenovalo 'minimalni standardi'. Dokument je v resnici vseboval visoke standarde in uvajanje kontrolnih mehanizmov, ki bi – če bi bil sprejet – ogrozil položaj in morda sam obstoj šol za socialno delo v zgodovinsko deprivilegiranih ustanovah temnopoltih, ki so bile revne v primerjavi z institucijami za belce. Na srečo je bilo med predavatelji in predavateljicami socialnega dela dovolj solidarnosti, da so zavrnili sprejem dokumenta, tako da ga niso zakonsko predpisali. Taki razmisleki so še utrdili prepričanje, da mora biti 'minimalno' izpuščeno iz dokumenta in navedli h 'globalnim standardom izobraževanja in usposabljanja v socialnem delu'. Namen tega dokumenta ni vsebovanje minimalnih standardov, ampak idealov, za katere si morajo trajno prizadevati šole za socialno delo.

Nekateri kolegi in kolegice, ki so sodelovali na posvetovanjih, so izrazili zaskrbljenost tudi zaradi možnosti zahodne dominacije. Glede na obstoj zahodne hegemonije v izobraževanju in praksi socialnega dela in ker imajo 'zahodnoevropske države in ZDA **precej izdelan** pogled na to, kaj je socialno delo in kako zagotoviti **dobro** izobrazbo v socialnem delu' (Payne, 2001: 41 – naš poudarek), taki strahovi niso zgolj spekulativni. Zavedamo se, da so trditve o tem, kaj pomeni dobra izobrazba v socialnem delu v Zahodni Evropi in ZDA, lahko zasnovane na neutemeljenih premisah.[17] Tudi Avstralija in Kanada sta napredovali v razvoju nacionalnih standardov. Zato smo bili – z namenom preprečevanja zahodne dominacije – pri oblikovanju globalnih standardov posebno pozorni na naslednje:

- zagotoviti zastopanost predstavnikov in predstavnic iz različnih regij sveta v Strokovni skupini za oblikovanje standardov;
- omogočiti čim več posvetovanj in vključevanja v sam proces;
- zagotoviti, da globalni standardi upoštevajo enkratne zgodovinske, politične, kulturne, družbene in ekonomske kontekste različnih držav;
- zagotoviti, da globalni standardi upoštevajo enkratne razvojne potrebe različnih držav;
- zagotoviti, da se upoštevajo razvojni status in potrebe stroke v različnih državah;

[17] *Glej na primer Pozzutto (2001), ki v primerjavi z lekcijo, ki jo južnoafriške socialne delavke lahko podelijo z drugimi deli sveta, ugotavlja, da: '... Večinoma si ameriške socialne delavke predstavljajo družbeni red kot dano, v glavnem nespremenljivo entiteto... Stroka socialnega dela je v veliki meri sprejela 'znanje', ki legitimizira ameriški družbeni red. Gibalo profesionalizacije so bili začetni koraki v tej smeri... Pretežno je vloga sodobnega socialnega dela 'normalizirati' populacijo... Socialno delo je oblika družbene kontrole, ki pripomore k legitimizaciji sedanjega družbenega reda' (Pozutto, 2001: 157, 158).*

- hkrati, ko spodbujamo šole, da zagotovijo primerna sredstva, kolikor je to mogoče, zavračamo predpostavko, da bi imele šole z manj sredstvi manj kakovosten program;
- pospeševanje mednacionalnega in medregionalnega odprtega dialoga.

Sodelujoči pri konzultacijah so izrazili veliko skrb za upoštevanje realnosti specifičnih kontekstov in za upoštevanje razpoložljivih sredstev posameznih institucij, ki jih lahko namenijo potrebam, izhajajočim iz globalnih standardov. Pri razvijanju globalnih standardov ne bi smelo priti do tega, da nekatere izobraževalne ustanove dobijo manj ugoden položaj kot druge. Nacionalne in regionalne izkušnje in prakse so bile, koliko je bilo mogoče, vključene v besedilo globalnih standardov (tudi tam, kjer nacionalni standardi ne obstajajo); po drugi strani pa so lahko globalni standardi uporabljeni kot orientacijske točke za nacionalne norme in standarde. Kjer nacionalni ali regionalni standardi ne obstajajo, morata IASSW in IFSW sodelovati pri pospeševanju razvoja takih standardov. Tako lahko krožni, interaktivni in diskurzivni procesi postanejo in ostanejo trajni in dinamični. Dialektika proces-izdelek je bila ključna pri oblikovanju globalnih standardov. Čeprav smo morali vnaprej začrtati časovne okvire, smo se poskušali med posvetovanji, kolikor je bilo to mogoče, izogniti prehitrim odločitvam in sklepanju kompromisov.

Med posvetovanji sta dva sodelujoča predlagala dvofazni proces; prvo fazo, ki bi vključevala posvete z namenom, da pridejo 'vsi skupaj', ki bi lahko trajala dve do šest let. Druga faza bi vsebovala usklajevanje vsakega regionalnega/nacionalnega telesa z IASSW, da bi s tem zagotovili konsenz. Predlogi glede pogostnosti srečanja so se gibali od enkrat na pol leta do enkrat na pet let. Večina pa je bila prepričana, da vloga mednarodnih združenj IASSW/IFSW ne more iti dlje kot oblikovati globalne standarde, saj ti dve organizaciji nimata mehanizmov za 'zagotovitev konsenza'. Nadzor in prilagajanje globalnim standardom in dvig ali znižanje statusa izobraževalnih ustanov niso naloge IASSW/IFSW. Mednarodni združenji IASSW in IFSW bi morali utirati pot in biti v oporo. Payne (2001) je poudaril, da bi s pomočjo članstva v IASSW izobraževalne institucije morale ohranjati vsaj naslednja minimalna kriterija:

- izobraževanje za socialno delo je mogoče po pridobitvi srednješolskega spričevala;
- izobraževanje za socialno delo je umeščeno na terciarno raven.

Čeprav sta bili ti dva merili za razvoj tega dokumenta sprejeti kot veljavni, pa ne smemo pozabiti, da različne izobraževalne institucije priznajo predhodne učne izkušnje pri izbiri študentov v primerih, ko niso pridobili šolskega spričevala. V takih primerih mora biti to sprejeto in spoštovano (s politiko ali merili, ki jih določa šola na lokalni ali nacionalni ravni).

PRILOGA B:

SKLEPNI KOMENTARJI IN OPOZORILO PRI UPORABI DOKUMENTA

Na splošno je značilnost globalnih standardov njihova umestitev v predpisujoči, redukcionistični, logično-pozitivistični paradigmi. Zelo smo se trudili, da bi v tem dokumentu uporabljali alternativni jezik, ki bi vseboval več opolnomočenja in manj predpisovanja. Glavni namen je pospeševanje izobraževanja, usposabljanja in prakse v socialnem delu na globalni ravni, z omogočanjem dialoga med državami in regijami, kot tudi znotraj držav in regij. Dokument odraža globalne standarde, za katere si morajo šole za socialno delo trajno prizadevati in ki lahko (kolektivno in če so doseženi) dejansko omogočijo precej sofisticirano raven izobraževanja in usposabljanja. To pomeni – kakor je tudi prav – najboljše izobraževanje in usposabljanje za študentke in študente socialnega dela, ki imajo po končanem študiju veliko odgovornost v svojih skupnostih.

Do katere mere bodo šole za socialno delo uresničile globalne standarde, bo odvisno od razvojnih potreb v različnih državah/regijah in od razvojnega statusa stroke v različnih kontekstih, ki so rezultat enkratnih zgodovinskih, družbenopolitičnih, ekonomskih in kulturnih razmer. Te razlike so upoštevane v celotnem dokumentu. Povsem sprejemljivo je, da so nekatere šole presegle standarde, zajete v tem dokumentu, medtem ko so druge v procesu ustanavljanja programov socialnega dela. Dokument podaja ideale, za katere si bodo prej omenjene šole morda prizadevale 20 ali več let, da jih bodo dosegle. Kljub podrobnemu opisu standardov ni pričakovati, da jih bodo vse šole v vseh delih sveta dosegle v bližnji prihodnosti. Ali jih bodo dosegle ali ne, ni stvar presoje na mednarodni ravni. Šole lahko ocenijo same sebe, da ugotovijo stopnjo, do katere je njihov program usklajen s standardi tega dokumenta. Zagotovitev kakovosti ter merila in postopki akreditacije morajo biti določeni na nacionalni in/ali regionalni ravni. Brez dvoma je na globalni ravni zaznati premik k oblikovanju nacionalnih ali regionalnih okvirov za strokovne kvalifikacije (*Department of Education* in *Department of Labour*, 2003).

Pri formuliranju globalnih standardov smo poskrbeli, da nismo prevzeli prevladujočega jezika menedžerstva (kar ne pomeni, da nasprotujemo menedžmentu kot takemu) in trga, ker sta v nasprotju s temeljnimi vrednotami in nameni socialnega dela. S tem ko so globalni standardi postavljeni ob bok mednarodni definiciji socialnega dela in temeljnemu namenu socialnega dela, dokument zagotavlja pristop k izobraževanju in usposabljanju, ki podpira človekove pravice, družbeno pravičnost in zavezanost skrbi za ljudi in opolnomočenje individuumov, skupin, organizacij in skupnosti. Odraža tudi predanost osebnega in strokovnega razvoja študentov in študentk socialnega

dela, s posebnim poudarkom na razvoju kritičnega strokovnjaka in strokovnjakinje, ki sta zmožna samorefleksije, ter umešča vrednote in etiko v izobraževanje in usposabljanje za socialno delo. Izziv pri oblikovanju globalnih standardov je bil v tem, kako jih narediti hkrati dovolj specifične in dovolj široke, da bodo smiselni in relevantni v vseh kontekstih. Standardi so bili sicer oblikovani na globalni ravni, vendar je dokument zastavljen tako, da dopušča interpretacijo in uporabo na lokalnih ravneh. Tisto, kar bi lahko naredilo razliko, je empirična, primerjalna, mednarodna raziskava o uporabi in evalvaciji standardov v različnih kontekstih. Taka raziskava bi bila v pomoč pri odkrivanju vrzeli in omejitev sedanjega dokumenta, kar bi bilo uporabno za nadaljnjo revizijo in oplemenitenje.

Glede na število zadev, ki smo jih obravnavali v preambuli tega dokumenta, in nekatera dodatna vprašanja, ki so se postavila med posvetovanji, moramo biti previdni, v katere namene naj se dokument uporablja in v katere ne. Med posvetovanji je kolega iz Kanade opozoril, da bi bil razvoj globalnih standardov lahko uporabljen za mednarodne trgovske namene v povezavi s *Splošnim sporazumom o trgovini s storitvami – Agreement on Trade in Service* (GATS). Mednarodni združenji IASSW in IFSW sta odločno zavrnili uporabo standardov v take namene. Nobeno od teh mednarodnih teles ni vezano na GATS uredbe in pri razvijanju globalnih standardov ni bilo nobenega zunanjega financiranja. Formulacija standardov je poskus ohranjanja najboljših možnih standardov stroke socialnega dela na globalni ravni ter omogočiti dialog in razpravo prek nacionalnih in regionalnih meja in znotraj njih, nikakor pa ne gre za povezavo z mednarodno trgovino storitev. Namen dokumenta je povečanje akademske svobode, spodbujanje razvoja lokalno specifične teorije in prakse, ne pa zaustavljanje ali oviranje takega razvoja. Strinjamo se z mnenjem Any Rossiter (brez datuma, stran 5), da se je treba mobilizirati za nasprotovanje takim trgovinskim sporazumom, ker: 1) 'povečujejo revščino; 2) pripomorejo k razvrednotenju okolja; 3) zmanjšujejo moč zaposlenih; 4) pripomorejo k nacionalni in mednarodni neenakopravnosti; 5) konstituirajo vrsto neizglasovanih in netransparentnih sporazumov, ki slabijo moč lokalnih in državnih vlad za vodenje ekonomij po meri človeških potreb in ne po meri dobička'. Taki sporazumi tudi slabijo moč individumov pri možnosti kontroliranja njihovega lastnega delovnega okolja in sistema države blaginje.

Glede na zapisane standarde o strukturi, administraciji, vodenju in virih, niti IASSW niti IFSW ne menita, da imajo šole, ki jim primanjkuje materialnih in infrastrukturnih virov, manj kakovostne programe. Zavedamo pa se, da primerni človeški in materialni viri pomenijo lažje doseganje programskih namenov in ciljev. Nekatere kolegice in kolegi iz azijsko pacifiške, afriške in skandinavske regije so navedli, da so osnutek dokumenta uporabili kot vzvod za lobiranje za ustreznejša sredstva iz njihovih institucij. Uporaba osnutka dokumenta, preden je bil sprejet na mednarodni ravni, lahko razu-

memo samo kot prednost. Vendar se moramo zavedati, da taki pritiski s pomočjo zunanjih virov lahko užalijo nekatere izobraževalne institucije v drugih regijah sveta. Ali je dokument uporabljen za lobiranje za ustreznejša sredstva ali ne in kako je to izpeljano, je diskrecijska pravica vsake posamezne šole.

Pri oblikovanju globalnih standardov izobraževanja in usposabljanja za strokovno socialno delo IASSW in IFSW ne bosta imeli nobene opazovalne, nadzorovalne ali akreditacijske vloge na ravni posamezne šole. Kakšna bo vloga IASSW in IFSW v prihodnosti na nacionalni ali regionalni ravni, bo odvisno od tega, kako bo dokument interpretiran in uporabljen v različnih okvirih ter od zahtev in pričakovanj njunega članstva. Ena od bojazni, ki je povezana z izdelavo takih dokumentov, je spoznanje, da ko je dokument enkrat napisan, avtorice in avtorji izgubijo nadzor nad njim.[18] IASSW in IFSW želita biti v podporo in pomoč. Vzpostavljen mora biti jasen mehanizem komunikacije med nacionalnimi in/ali regionalnimi združenji učiteljev in učiteljic socialnega dela in IASSW. Del razvojnih ciljev v zvezi z globalnimi standardi bi moral biti, da se IASSW in IFSW zavežeta, da bosta razvili smernice mehanizmov za omogočanje take komunikacije. Eden od ciljev je, da bi s pomočjo statističnega urada IASSW razvila podatkovno bazo, ki bi vsebovala podrobnejši opis programov šol članic in nacionalnih in/ali regionalnih standardov ter sistemov zagotavljanja kakovosti in akreditacije. Take informacije bi bile lahko dostopne na mednarodni ravni na zahtevo in/ali na spletnih straneh IASSW in IFSW. Upamo, da bi bilo tako sodelovanje spodbuda za šole socialnega dela v njihovih prizadevanjih za doseganje globalnih standardov izobraževanja in usposabljanja za strokovno socialno delo, kot so predstavljeni v tem dokumentu. Dokument ni dokončen in brezčasen, ampak je dinamičen ter izpostavljen pregledu in reviziji, kadarkoli se pokažejo potrebe po tem. To lahko dosežemo s trajnimi kritičnimi pogovori in dialogom znotraj stroke, na lokalni, nacionalni, regionalni in globalni ravni.

[18] *Za diskusijo o tem in razprave o totalizirajočih diskurzih, reprezentaciji, univerzalnem in partikularnem in o znanju, moči in diskurzivnih oblikah glej članek Willians in Sewpaul: Modernism, Postmodernism and Global Standard Setting, v* ***Social Work Education****, 2004, Vol. 23, No. 5.*

PRILOGA C:

STROKOVNO SKUPINO SESTAVLJAJO NASLEDNJE ČLANICE IN ČLANI:

Predstavniki in predstavnice IASSW:

Vishanthie Sewpaul iz Južne Afrike (predsednica Komiteja od januarja 2001);
Lena Dominelli (je bila predsednica Komiteja od julija 2000 do januarja 2001)
Sven Hessle iz Švedske
Karen Lyons iz Velike Britanije
Denyse Cote iz Kanade
Nelia Tello iz Mehike
Barbara White iz ZDA
Hoi Wa Mak iz Hongkonga
Lena Dominelli kot nekdanja članica v vlogi predsednice IASSW.

Predstavniki in predstavnice IFSW:

David Jones (podpredsednik Komiteja) iz Velike Britanije
Ngoh-tiong Tan iz Singapurja
Richard Ramsay iz Kanade
Juan M.L. Carvajal iz Kolumbije
Charles Mbugua iz Kenije
Sung-Jae Choi iz Koreje
Imelda Dodds kot nekdanja članica v vlogi predsednice IFSW.
Lynne Healy iz ZDA je bila v vlogi svetovalke.

N. B.

To je končni dokument, ki je bil februarja 2004 pripravljen za razpravo in morebitno sprejetje na glavni skupščini IASSW in IFSW leta 2004 v Adelaidi v Avstraliji. Če imate kakršne koli komentarja ali predloge jih, prosim, pošljite Vishanthie Sewpaul.

e- naslov: sewpaul@nu.ac.za
št. faksa: 27-31-2602618
naslov: School of Psychology
Centre for Social Work
University of Kwa Zulu Natal
Durban
4041

Reference:

Department of Education and Department of Labour (2003): An ***Independent National Qualifications Framework System Consultative Document.*** *Pretoria*

Dominelli, L. (1996). Deprofessionalizing social work: Anti-oppressive practice competencies and post-modernism. ***British Journal of Social Work.*** *26: 153-175*

Lorenz, W. (2001). Social work in Europe – Portrait of a diverse professional group. V: Hessle, S. (ur.), ***International standard setting of higher social work education.*** *Stockholm University; Stockholm Studies of Social Work.*

Pawson, R. et al (2003). Types and quality of knowledge in social care. Social Care Institute for Excellence. http://scie.org.uk/scieproducts/knowledgereviews/KRO3summaryonlineversion071103.pdf

Payne, M. (2001). Social work education: International standards. V: Hessle, S. (ur) ***International standard setting of higher social work education.*** *Stockholm University; Stockholm Studies of Social Work.*

Pozutto, R. (2001). Lessons in Continuation and Transformation: The United States and South Africa, ***Social work/Maatskaplike werk,*** *37(2): 154-164.*

Ramsay, R. (2003). Transforming the working definition of social work into the 21st century. ***Research on Social Work Practice,*** *13(3): 324-338*

Rossiter, A. (brez datuma). ***A Response to Anne Westhue's Reflections on the Sector Study.*** *Neobjavljen referat prejet po elektronski pošti 27. marca 2003: Toronto, York University.*

Williams, L.O. in Sewpaul, V. (2004). Modernism, postmodernism and global standards setting. ***Journal of Social Work Education,*** *3(5): 555–565.*

PREDLOG NOVEGA ETIČNEGA KODEKSA

Predgovor predsednice Mednarodne zveze šol za socialno delo (IASSW) in predsednice Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW)

Dragi kolegi in kolegice,

Eden izmed temeljev socialnega dela je njegova zavezanost etično ozaveščeni praksi. Za ta namen je potrebno skupno razumevanje etike oziroma načel, iz katerih izhajata naše mišljenje in delovanje.

Etika je obsežna tema, ki temelji na raznolikih vrednostnih sistemih in verovanjih. Tako se denimo zahodni koncept etike razlikuje od vzhodne perspektive, veliko pa je tudi skupnega, kot na primer spoštovanje vsakega posameznika in posameznice.

Naslednji osnutek dokumenta je rezultat dveletnega intenzivnega dela strokovne skupine, ki združuje ljudi iz prakse in akademskega sveta. Zbrana načela so namenjena predavateljem, predavateljicam socialnega dela pri poučevanju etike in nacionalnim organizacijam kot vodilo pri razvoju lastnih kodeksov.

Kot vsi dokumenti te vrste bo tudi tega treba redno revidirati in vključevati novosti v mišljenju in konceptualizaciji. V tem trenutku vas z zadovoljstvom obveščava, da IASSW in IFSW ustanavljata Skupni stalni odbor za etična vprašanja, ki bo med drugim odgovoren za spremljanje stanja in posodabljanje tega pomembnega dokumenta.

Zahvaljujeva se vsem, ki ste kakorkoli pripomogli k nastanku tega dokumenta, še posebej članom in članicam strokovne skupine. Verjameva, da so opravili temeljno delo, na nas pa sta razprava in sprejetje dokumenta.

Imelda Dodds, predsednica Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW)

Lena Dominelli, predsednica Mednarodne zveze šol za socialno delo (IASSW)

Uvod

Ta etični kodeks je predlog *Stalnega odbora za etična vprašanja* (*Permanent Committee on Etical Issues*) in je bil predstavljen na osrednjem srečanju *Mednarodne zveze socialnih delavcev in delavk* (*International Federation of Social Workers* - IFSW) avgusta 2004 v Adelaidi in na generalni skupščini *Mednarodne zveze šol za socialno delo* (*International Association of Schools of Social Work* - IASSW) 5. oktobra 2004 v Adelaidi. Ta novi dokument je nasledil *Etična načela in standarde Mednarodne zveze socialnih delavcev in delavk*, ki je bil sprejet leta 1994 na Šrilanki. Novi dokument je krajši od različice iz leta 1994 in ostaja na ravni splošnih načel. Vloga IFSW in IASSW ni predpisovanje natančnejših navodil obnašanja strokovnjakinj in strokovnjakov, predavateljic in predavateljev na področju socialnega dela v različnih državah članicah IFSW in/ali IASSW. Pričakujemo, da bodo organizacije članice razvile svoja etična navodila in kodekse, v katerih se bodo sklicevale na ta dokument, prav tako pa tudi svoje postopke za sankcioniranje tistih, ki kršijo etična pravila in svoje načine spodbujanja izobraževanja in razprave o etičnih vprašanjih v socialnem delu.

Novi etični kodeks je nastal na podlagi razprav in posvetovanj z več telesi IFSW; proces je trajal več let. Prvi osnutek dokumenta je bil predstavljen junija 2002 v Ženevi. Druga verzija osnutka je bila predstavljena izvršnemu komiteju IFSW junija 2003 v Kobenhavnu. Vse organizacije članice smo prosili za komentarje k prvemu osnutku. *Mednarodna zveza šol za socialno delo* (IASSW) je bila seznanjena z razvojem novega dokumenta in je prav tako imela možnost prispevati svoje komentarje. K prvima dvema osnutkoma smo vsega skupaj prejeli več kot 30 komentarjev organizacij ter posameznikov in posameznic. Odgovori so se razlikovali po obliki, vendar je med večino organizacij, ki so se odzvale, prevladovalo splošno strinjanje glede osnutka dokumenta. Eden od komentarjev je neposredno naslavljal vsebino dokumenta. Spraševal je po vključevanju spolne usmerjenosti v odstavek o antidiskriminaciji in predlagal dodatno poglavje o 'sprejemanju'. Ena od organizacij je želela bolj razčlenjena univerzalna pravila obnašanja, drugi pa so predlagali različne izboljšave obstoječe vsebine osnutka. Nekatere organizacije so komentirale definicijo socialnega dela. Naloga *Odbora za etiko* ni ukvarjanje s spreminjanjem definicije in je zato te komentarje predal sekretariatoma IFSW in IASSW.

Etika v socialnem delu, izjava o načelih

1. Predgovor

Etična ozaveščenost je nujen sestavni del strokovnega dela socialnih delavk in delavcev. Njihova sposobnost in predanost etičnemu delovanju je bistveni vidik kakovosti storitev za tiste, ki uporabljajo socialne službe.

Namen ukvarjanja IASSW in IFSW z etiko je spodbujanje razprave o etiki in njene refleksije v organizacijah članicah, med službami socialnega dela v državah članicah, kot tudi v šolah za socialno delo in med študenti in študentkami socialnega dela. Nekateri etični izzivi in problemi, s katerimi se soočajo socialni delavci in delavke, veljajo za določene države, drugi so skupni. S tem ko ostajamo na ravni splošnih načel, želi izjava IFSW vzpodbuditi socialne delavke in delavce po vsem svetu, da reflektirajo izzive in dileme, s katerimi se soočajo, in da oblikujejo etično ozaveščene odločitve za delovanje v vseh partikularnih primerih. Nekatera od teh problemskih področij so naslednja:

- dejstvo, da je lojalnost socialnih delavcev in delavk pogosto sredi nasprotujočih si interesov;
- dejstvo, da socialni delavci in delavke delujejo kot tisti, ki pomagajo, in kot tisti, ki nadzorujejo;
- konflikti med dolžnostjo socialnih delavcev in delavk, da zavarujejo interese ljudi, s katerimi delajo, in zahtevami družbe po učinkovitosti in koristnosti;
- dejstvo, da so viri v družbi omejeni.

Izhodišče tega dokumenta je definicija socialnega dela, ki sta jo sprejeli *Mednarodna federacija socialnih delavk in delavcev* (IFSW) na osrednjem srečanju v Montrealu v Kanadi julija 2000 in *Mednarodna zveza šol za socialno delo* (IASSW) na glavni skupščini v Montrealu julija 2000 in v poštnem glasovanju, ki je sledilo. IFSW in IASSW sta se strinjali glede mednarodne definicije, ki je bila sprejeta maja 2001 v Kobenhavnu (glej 2. točko). Ta defini-

cija poudarja načela človekovih pravic in socialne pravičnosti. Naslednja, 3. točka navaja različne deklaracije in konvencije o človekovih pravicah, ki so relevantne za socialno delo. Sledijo splošna etična načela pod dvema večjima naslovoma: človekove pravice in dostojanstvo ter socialna pravičnost (4). Zadnja točka uvede nekaj osnovnih navodil etičnega obnašanja v socialnem delu. Pričakujemo, da bodo organizacije, članice IFSW in IASSW to točko podrobno razčlenile v svojih etičnih navodilih in različnih pravilnikih.

2. *Definicija socialnega dela*

Stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe, premagovanje problemov v človeških odnosih in opolnomočenje ter osvoboditev ljudi za to, da se doseže večja blaginja. Socialno delo uporablja teorije človeškega obnašanja in socialnih sistemov in posreduje tam, kjer prihajajo ljudje v interakcije s svojimi okolji. Temeljni načeli socialnega dela sta načelo človekovih pravic in načelo socialne pravičnosti.

3. *Mednarodne konvencije*

Mednarodne deklaracije in konvencije o človekovih pravicah pomenijo splošno dosežene standarde in priznavajo pravice, ki jih je sprejela globalna skupnost. Dokumenti, ki so za prakso in delovanje socialnega dela še posebej pomembni, so:

- Splošna deklaracija o človekovih pravicah
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah
- Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije
- Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk
- Mednarodna konvencija o otrokovih pravicah
- Konvencija domorodcev in plemenskih ljudstev (ILO konvencija, 1969)
- Konvencija o beguncih iz leta 1951 (oziroma Ženevska konvencija, 1951)

4. *Načela*

4.1. Človekove pravice in dostojanstvo

Socialno delo temelji na spoštovanju enkratne vrednosti in dostojanstva vseh ljudi in spoštovanju pravic, ki izhajajo iz tega. Socialne delavke in delavci morajo podpirati in braniti fizično, psihično, čustveno in duhovno integriteto in blaginjo vsake posamezne osebe. To pomeni:

1. Spoštovati pravico do samoodločanja: socialne delavke in delavci morajo spoštovati in se zavzemati za to, da imajo ljudje pravico do svojih lastnih izbir in odločitev, ne glede na

njihove lastne vrednote in življenjske izbire, če to ne ogroža pravic ali legitimnih interesov drugih.

2. Spodbujati pravico do sodelovanja: socialne delavke in delavci se morajo zavzemati za polno vključenost in participacijo ljudi, ki uporabljajo socialne službe na način, ki zagotavlja njihovo opolnomočenje v vseh vidikih odločanja in delovanja, ki zadevajo njihovo življenje.

3. Obravnavati vsako osebo kot celoto: socialne delavke in delavci morajo upoštevati vsakogar v njegovi celoti, znotraj družine, skupnosti ter societalnih in naravnih okolji ter spoštovati vse vidike življenja osebe.

4. Identificirati in razvijati vire moči: socialne delavke in delavci se morajo osredotočiti na vire moči vseh individuumov, skupin in skupnosti ter se tako zavzemati za njihovo krepitev – opolnomočenje.

4. 2. Socialna pravičnost

Odgovornost socialnih delavk in delavcev je v zavzemanju za socialno pravičnost, tako na ravni družbe nasploh kot v odnosu do ljudi, s katerimi delajo. To pomeni:

1. Nasprotovati negativni diskriminaciji: odgovornost socialnih delavk in delavcev je, da nasprotujejo negativni diskriminaciji na podlagi značilnosti, kot so sposobnost, starost, kultura, spol, civilni status, družbenoekonomski položaj, politično prepričanje, barva kože ali druge telesne značilnosti, spolna usmerjenost ali duhovno prepričanje.

2. Prepoznavanje različnosti in raznolikosti: socialne delavke in delavci morajo prepoznati in spoštovati kulturne raznolikosti družb, v katerih delujejo, upoštevati individualne, družinske, skupinske in skupnostne različnosti.

3. Pravično razdelitev sredstev: socialne delavke in delavci morajo zagotoviti, da so razpoložljiva sredstva razdeljena pravično, glede na potrebe.

4. Nasprotovati nepravičnim ukrepom in praksam: socialne delavke in delavci so zavezani seznaniti svoje delodajalce, načrtovalce politik, politike in širšo javnost z razmerami, ko ljudje živijo v revščini, ko so razpoložljiva sredstva neprimerna oziroma kadarkoli so sredstva, ukrepi in prakse zatiralske, nepravične ali škodljive.

5. Delo v solidarnosti: socialne delavke in delavci morajo nasprotovati socialnim razmeram, ki prispevajo k družbeni izključenosti, stigmatizaciji ali podrejanju, zavzemati se morajo za vključujočo družbo.

5. Strokovno vedenje

Odgovornost nacionalnih organizaciji v članstvu IFSW in IASSW je, da razvijejo in sproti obnavljajo svoje lastne etične kodekse oziroma etična navodila tako, da so usklajena z izjavo IFSW in IASSW. Prav tako je odgovornost nacionalne organizacije, da z etičnim kodeksom seznani socialne delavke in delavce ter šole za socialno delo.

Socialne delavke in delavci bi morali delovati v skladu z etičnim kodeksom oziroma navodili, ki veljajo v njihovi državi. Ta vključujejo podrobnejša navodila etične prakse, ki so različna glede na nacionalne kontekste. Splošna navodila profesionalnega obnašanja pa so naslednja:

1. Od socialnih delavk in delavcev se pričakuje, da bodo razvili in vzdrževali zahtevane veščine in kompetence za opravljanje svojega dela.

2. Socialne delavke in delavci ne smejo dovoliti, da bi bile njihove veščine uporabljene v nehumane namene, kot sta mučenje ali terorizem.

3. Socialne delavke in delavci morajo delovati pošteno, moralno. To pomeni, da:

- ne smejo zlorabiti zaupanja ljudi, ki uporabljajo njihove službe,
- da znajo prepoznajo meje med osebnim in poklicnim življenjem,
- ne zlorabljajo svojega položaja za osebne pridobitve in koristi.

4. Socialne delavke in delavci morajo v odnosu do ljudi, ki uporabljajo njihove službe, delovati sočutno, empatično in skrbno.

5. Socialne delavke in delavci ne smejo podrejati potreb ali interesov ljudi, ki uporabljajo njihove službe, svojim potrebam in interesom.

6. Na svojem delovnem mestu in v družbi so socialne delavke in delavci zavezani narediti vse, kar je potrebno, v skrbi zase v poklicnem in osebnostnem pogledu, tako da so sposobni zagotavljati ustrezne storitve.

7. Socialne delavke in delavci morajo ohraniti zaupnost informacij o ljudeh, ki uporabljajo njihove službe. Izjeme od tega pravila so opravičljive z višjimi etičnimi zahtevami (kot je denimo ohranitev življenja).

8. Socialne delavke in delavci morajo prepoznati, da so pri svojem delu odgovorni svojim klientkam in klientom, ljudem, s katerimi delajo, kolegom in kolegicam, delodajalcem, strokovnim združenjem in po zakonu in da so si te odgovornosti lahko v konfliktu.

9. Socialne delavke in delavci so zavezani sodelovati s šolami za socialno delo, da podprejo študentke in študente pri njihovem usposabljanju v praksi, ki mora biti kakovostno in sodobno.

10. Socialne delavke in delavci morajo spodbujati in se udeleževati razprav o etiki, s svojimi kolegi in delodajalci ter prevzeti odgovornost za etično utemeljene odločitve.

11. Socialne delavke in delavci morajo biti pripravljeni za podajanje razlogov za svoje odločitve, ki temeljijo na etičnih razmislekih, ter biti odgovorni za svoje izbire in postopke.

12. Socialne delavke in delavci morajo na delovnih mestih, kjer so zaposleni, in v svojih državah nasploh ustvarjati take pogoje, da bi lahko načela, zajeta v tej izjavi in v nacionalnih kodeksih (če obstajajo) obravnavali, evalvirali in se jih držali.

Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo.
Predlog novega etičnega kodeksa
Naslov v originalu:
Global Standards for Social Work Education and Training. Proposal for a New Ethical Document
Prevod: Jelka Zorn
Strokovni pregled: Darja Zaviršek, Bogdan Lešnik
Lektoriranje: Milojka Mansoor
Uredila: Jelka Zorn
Predgovor k slovenski izdaji: Jelka Zorn
Izdajatelj: Skupnost centrov za socialno delo, Fakulteta za socialno delo
Leto izida: september 2005
Naklada: 500 izvodov
Oblikovanje in prelom: Epsit d.o.o.
Tiskarna: Ribič Martin s.p.